

POREĐENJE UKRAJINE I KOSOVA U RUSKIM DEZINFORMACIONIM NARATIVIMA

Poređenje Ukrajine i Kosova u ruskim dezinformacionim narativima

Izdavač:

Action for Democratic Society (ADS) / Hibrid.info

Istraživači:

Festim Rizanaj
Alban Zeneli

© Sva prava zadržava ADS/hibrit.info. Prava intelektualne svojine su zaštićena Zakonom br. 08/L-205 o autorskom i srodnim pravima.

Nijedan deo ove publikacije ne sme se reprodukovati, uskladištiti u sistemu za preuzimanje ili prenositi u bilo kom obliku ili na bilo koji način, elektronski, mehanički, fotokopiranjem, snimanjem ili na drugi način, bez prethodne pismene dozvole izdavača.

Ovaj izveštaj je objavio Action for Democratic Society (ADS) u sklopu projekta "Ruski narativi o Ukrajini na Kosovu", a koji je podržan od strane "TechSoup Network's Digital Activism Program". Sadržaj dokumenta je odgovornost ADS-a i ni na koji način se ne može smatrati da odražava stav "TechSoup Network's Digital Activism Program".

Priština, Novembar 2024.

Sadržaj

-
- 01** Spisak skraćenica
-
- 02** Izvršni sažetak
-
- 05** Uvod
-
- 06** Metodologija
-
- 07** Narativi i implikacije dezinformacija
-
- 09** Ruski narativi i uticaj na Zapadnom Balkanu
-
- 13** **Ruski dezinformacioni narativi o Kosovu**
-
- 20** Ruske tvrdnje za osporavanje državnosti Kosova
-
- 20** Dezinformacioni narativ o Kosovu kao nelegitimnoj državi
-
- 22** Predstavljanje Kosova kao destabilizujućeg faktora na Balkanu
-

Rat na Kosovu (u nameri da se revidira istorija)	23
Dezinformacioni narativ analogija agresije u Ukrajini sa ratom na Kosovu	24
Tvrdnje o zaustavljanju genocida kao na Kosovu	24
Poricanje zločina – tvrdnje da su masakri u Buči (Ukrajina) i Račku (Kosovo) inscenirani	25
"Transplantacija organa" i "Žuta kuća"	26
Učešće Kosovara i OVK u ratu u Ukrajini	27
"Poređenje" statusa Kosova i Krima	29
Narativ koji prikazuje Ruse i Srbe kao žrtve	31
Zaključak	37

Spisak skraćenica

RT	—————	Russia Today
KFOR	—————	Mirovne snage NATO-a na Kosovu
OVK	—————	Oslobodilačka vojska Kosova
OUN	—————	Organizacija Ujedinjenih nacija
ZP	—————	Zapadni Balkan
SAD	—————	Sjedinjene Američke Države
BE	—————	Evropska unija
NATO	—————	Organizacija severnoatlantskog ugovora

Izvršni sažetak

Cilj Rusije je da utiče na Zapadni Balkan putem određenih narativa, koji uglavnom uključuju antizapadne poruke kao one anti-SAD, anti-NATO i anti-EU, predstavljajući evroatlantskog tabora kao razarača tradicionalnih vrednosti odgovornog za političke tenzije u regionu. Dok se njen uticaj u regionu proteže uglavnom kroz Srbiju, u velikoj meri koristeći događaje na Kosovu kao izgovor za stvaranje dezinformacionih narativa. Prema teorijskim podelama narativa, izveštaj sugerise da Rusija u regionu Zapadnog Balkana koristi dva tipa narativa: geopolitičke narative, za povećanje uticaja u regionu, i narative o identitetu, za promovisanje ogorčenosti prema Zapadu među ovdašnjim stanovništvom. Dok, konkretno u vezi sa Kosovom, ovi dezinformacioni narativi uključuju četiri glavne teme: osporavanje državnosti Kosova, analogiju između ruske vojne okupacije Ukrajine i rata na Kosovu, poređenje statusa Kosova sa Krimom i prikazivanje Rusa i Srba kao žrtava.

Osporavanje državnosti Kosova jedan je od glavnih narativa ruskih dezinformacija, gde Rusija, u okviru svoje revizionističke strategije osporavanja posthladnoratovskog međunarodnog poredka, ima za cilj da potkopa legitimitet državnosti Kosova. Neki od ovih narativa Kosovo prikazuju kao „mafijašku državu“ koja deluje pod zaštitom KFOR-a, ukazujući na prećutnu podršku zapadnih sila njegovim navodnim kriminalnim aktivnostima. Štaviše, nagoveštava se da Kosovo nije sposobno za održivo upravljanje bez podrške Srbije, dok je legitimitet i suverenitet kosovske države minimiziran. Poseban akcenat je stavljen na nastojanja da se revidira istorija rata na Kosovu, čime Rusija namerava da izgradi alternativnu verziju događaja koja iskrivljuje zločine počinjene nad albanskim narodom i opravdava srpsku intervenciju.

Rusija koristi smišljenu analogiju i ne objašnjava okolnosti slučajeve između svoje agresije u Ukrajini i rata na Kosovu, predstavljajući vojnu agresiju u Ukrajini kao pokušaj da se zaustavi genocid sličan onom koji se navodno desio na Kosovu. Rusija bez činjenica tvrdi da su masakri poput onih u Buči (Ukrajina) i Račku (Kosovo) inscenirani, i takođe, širi mitove o transplantaciji organa u ratnim uslovima, pozivajući se i na događaje iz 1999. godine tokom rata na Kosovu i na trgovinu organima za koju se bez dokaza tvrdi da je umešana OVK. Takođe, ruski narativ bez činjenica tvrdi da OVK može biti prisutna u Ukrajini preko plaćeničkih grupa, pritom tvrdeći, isto tako ne oslanjajući se na tačne izvore i o interesovanju Kosovara da oružjem brane Ukrajinu.

Ruski dezinformacioni narativ koristi poređenje između Krima i Kosova u promovisanju ideju „dvostrukih standarda“ koje koriste Zapad i UN. Rusija tvrdi da, iako je Zapad priznao nezavisnost Kosova kao izraz volje naroda, on odbija da prizna volju naroda na Krimu nakon referenduma koji je tamo održan uprkos činjenici da se Kosovo i Krim ne mogu porediti ni u jednom istorijskom ili političkom pogledu. Ovaj pristup ima za cilj da potkopa međunarodnu podršku sankcijama Rusiji i ospori legitimnost zapadne podrške Kosovu. Upoređujući situacije, Rusija pokušava da opravda aneksiju Krima i dovede u pitanju pravdu međunarodnog poretka.

Ruski dezinformacioni narativ koristi poređenje između Krima i Kosova u promovisanju ideju „dvostrukih standarda“ koje koriste Zapad i UN. Rusija tvrdi da, iako je Zapad priznao nezavisnost Kosova kao izraz volje naroda, on odbija da prizna volju naroda na Krimu nakon referenduma koji je tamo održan uprkos činjenici da se Kosovo i Krim ne mogu porediti ni u jednom istorijskom ili političkom pogledu. Ovaj pristup ima za cilj da potkopa međunarodnu podršku sankcijama Rusiji i ospori legitimnost zapadne podrške Kosovu. Upoređujući situacije, Rusija pokušava da opravda aneksiju Krima i dovede u pitanju pravdu međunarodnog poretka.

Ruski dezinformacioni narativ usredsređen je na viktimizaciju srpske manjine na Kosovu, šireći neosnovane tvrdnje da se ona suočava sa ozbiljnim bezbednosnim i imovinskim pretnjama. Ovaj narativ da bi stvorio sliku konstantnog progona, prikazuje srpsku manjinu i Srpsku pravoslavnu crkvu kao potlačene i ugrožene. Rusija pokušava da povuče paralelu između srpske manjine na severu Kosova i ruske manjine u Donbasu, tvrdeći da se Srbi na Kosovu suočavaju sa progonom sličnim progону Rusa u Donbasu.

Glavni akteri koji konstruišu i propagiraju ove narative su visoki ruski zvaničnici, kao što su predsednik Vladimir Putin, Ministar spoljnih poslova Sergej Lavrov i portparolka ruskog Ministarstva spoljnih poslova Marija Zaharova. Iste te narative potom na srpskom jeziku kroz medijske članke šire ruski državni mediji kao što su „Russia Today“ i „Sputnik“. U digitalnim medijima i društvenim platformama, ove narative uglavnom šire influenseri sa velikim brojem pratilaca, posebno na Telegramu i drugim platformama.

Ovi narativi iskrivljuju činjenice i stvaraju lažne situacije kako bi povećali kredibilitet. Njihova glavna karakteristika je doslednost u stvaranju narativa na izmišljenim situacijama ili iskrivljenim činjenicama, sa ciljem da izazovu emocionalnost publike.

Glavna meta ovih dezinformacionih narativa je srpska zajednica na Kosovu, kroz antizapadne poruke, dok su neki građani Kosova na meti jer Zapad predstavljaju kao promotera liberalnih vrednosti, a Rusiju kao branioca tradicionalnih vrednosti.

Nalazi izveštaja sugerišu da su ruski i srpski narativi o Kosovu slični, i da nije jasno koja strana ponavlja narative druge; međutim, interesi ove dve države su različiti, ali se često dopunjuju.

Uvod

Izveštaj je izradio hibrid.info, platforma za proveru činjenica u okviru organizacije Action for Democratic Society (Akcija za demokratsko društvo). Svrha ovog izveštaja je da identifikuje i analizira glavne ruske dezinformacione narative, kao i aktere i ciljeve koji promovišu ove aspekte informacionog poremećaja.

Nadalje, izveštaj se bavi prepoznavanjem narativa u teorijskom smislu, identifikujući tri glave vrste: geopolitičke narative, koji imaju za cilj uspostavljanje moralnog poretka u međunarodnim odnosima; nacionalno-identitetske narative, koji tumače važna pitanja kroz unutrašnje perspektive određene nacije; i političke narative, koji služe da opravdaju političke odluke unutar država. Ove vrste narativa razmatraju načine uključivanja istih u dezinformacije.

U izveštaju se analizira uticaj ruskih narativa na Zapadnom Balkanu, opisujući glavne dezinformacione narative koje Rusija konstruiše za zemlje ovog regiona. Takođe, nalazi izveštaja razlažu/analiziraju ruske dezinformacione narative sa posebnim naglaskom na Kosovo, kod kojih narativa se prepoznaju četiri glavna cilja: osporavanje državnosti Kosova, stvaranje analogije između agresije u Ukrajini i rata na Kosovu, poređenje statusa Kosova sa onim Krima i prikazivanje Rusa i Srba kao žrtava. Ovaj odeljak takođe uključuje tabele koje ilustruju veze između narativa i njihovih ciljeva, aktera koji stvaraju i šire ove narative, kao i proveru činjenica o njima. U završnom delu, izveštaj detaljno analizira ciljeve, aktere i (ne)održivost činjenica ruskih dezinformacionih narativa o Kosovu.

Metodologija

Metodologija odabira podataka i prepoznavanja narativa za ovaj izveštaj sastoji se od dva oblika:

Primarni podaci obuhvataju analizu postojeće literature, imajući u vidu izveštaje i vesti domaćih i međunarodnih grupa stručnjaka, kao i druge publikacije. Pored toga, sprovedeno je istraživanje zvaničnih saopštenja državnih institucija Rusije i ruskih medija kako bi se identifikovali glavni narativi vezani za Kosovo. U tom kontekstu korišćeni su i članci koji razotkrivaju ruske dezinformacije i narative sa platforme za proveru činjenica „hibrid.info“. Glavni narativi se definišu na osnovu identifikacije podnarativa (manjih narativa) koji se, kroz klasifikaciju sadržaja na osnovu konteksta i teme u sadržaju, kategorišu u glavne narative.

Dok su prilikom iscrpnih intervjuja sa poznavacima ruske politike i ruskog uticaja na Zapadnom Balkanu, odnosno na Kosovu prikupljeni sekundarni podaci. Intervjui su sastavljeni u obliku polustrukturisanih upitnika koji se odnose na ruske narative o Kosovu, uključujući njihovu svrhu i uticaj u oblastima diplomatije i bezbednosti.

Ovo preplitanje primarnih i sekundarnih podataka i izvora omogućava dublje i potpunije razumevanje ruskih narativa.

Narativi i implikacije dezinformacija

Šta je narativ?

„Narativ“, potiče od latinskog „narratio“, opisuje priče koje olakšavaju shvatanje složene stvarnosti i prilagođavaju se svetu koji se menja, utičući na percepciju i odluke društava pre putem mitova i tumačenja, nego kroz tačne činjenice¹.

Istraživači u ovoj oblasti razlikuju tri tipa narativa²:

(1) Geopolitički narativi objašnjavaju osnovno funkcionisanje sveta kroz sveobuhvatne teme kao što su dinamika vlasti, principi međunarodnih odnosa i moralni okviri 'dobra' i 'zla', često u globalnoj meri uključujući ideološke sukobe kao što su komunizam protiv kapitalizma.

(2) Nacionalni narativi poznati kao narativi o identitetu, fokusiraju se na istorije i samopercepcije država, sumirajući istoriju, težnje i postupke nacije, kao i dajući uvid u unutrašnje i spoljašnje perspektive kroz izgradnju identiteta i kolektivne vizije države.

(3) Politički narativi objašnjavaju trenutne državne politike, obrazloženje odluka, očekivane doprinose za razvoj, zainteresovane strane, izazove, kao i obezbeđuju smernice za tumačenje novonastalih događaja, pružajući kontekstualno razumevanje vladinih akcija i njihovih implikacija.

¹ O. Davlikanova, A. Kostenko (2023): The War of Narratives: Ukraine's Image in the Media. Friedrich-Ebert-Stiftung Office in Ukraine

² Miskimmon, A./O'Loughlin, B./ Roselle, L. (2013): Strategic Narratives. Communication Power and the New World Order. New York: Routledge (1st edition).

Uticaj narativa na dezinformaciju

U duboko polarizovanom svetu sa političkim, ekonomskim i bezbednosnim konfrontacijama, zemlje koriste narative da oblikuju svoj imidž i ojačaju svoju poziciju na međunarodnoj sceni, koristeći propagandu i netačne informacije za stvaranje i zaštitu svojih interesa.³

Dezinformacioni narativi se sastoje od neistinitih ili delimično istinitih priča koje imaju za cilj da kroz hronološki organizovanu celinu manipulišu sa javnošću. Ovi narativi funkcionišu kao delovi koji su povezani u datom periodu, koristeći različite teme za jačanje naracije.⁴

Na osnovu gore navedenih teorija, mogu se utvrditi neke od glavnih tačaka ciljeva, metoda i funkcija dezinformacionih narativa. Oni su osmišljeni tako što publikom manipulišu širenjem lažnih informacija i iskorišćavanjem slabosti u informacionom ekosistemu, kao što su poverenje javnosti u određene izvore i brzo širenje informacija putem društvenih medija. Njihova upotreba u različite svrhe, kao minimiziranje protivnika, oblikovanje javnog mnjenja i amplifikacija političkih agendi, oslanja se na tehnike kao što su selektivno predstavljanje činjenica, fabrikovanje informacija te amplifikacija kroz mreže svetova⁵. Važno je pozabaviti se sa izazovima koji dezinformacioni narativi predstavljaju za društvenu koheziju, demokratske procese i međunarodnu stabilnost na globalnom nivou. Sa ove tačke gledišta, glavna svrha dezinformacionih narativa često je unošenje velikog narativa u javnu raspravu kako bi usadili ili povećali dozu sumnje u socijalne i demokratske vrednosti koje su izgradile različita društva. Ovo se smatra kao prvi korak ka potencijalnoj mogućnosti promene činjeničnog stanja na terenu.

³ Svet – pojam koji se odnosi na botove društvenih medija, koji su automatizovani programi koji se koriste za kreiranje, komentarisanje, odgovaranje i deljenje sadržaja na društvenim medijima.

⁴ Aleksoska, Rosana & Aleksov, Darko (2023). One Year of Russian Aggression on Ukraine – Study on the Russian Propaganda, Influence and Disinformation in North Macedonia for the Period March 2022–February 2023. Citizens Association MOST/FN: Page 55.

⁵ Botnet – the term refers to social media robots network, which are automated programs used to engage in the creation, commenting, reacting to, and sharing of content on social media platforms

Ruski narativi i uticaj na Zapadnom Balkanu

Zvanična ruska politika kako bi podstakla prorуска osećanja i lažno osudila Zapad, koristi narative koji Rusiju prikazuju kao istorijskog spasioca Evrope, i kao kulturnog i diplomatskog mosta između Istoka i Zapada. Ovi narativi kroz strategije za oblikovanje javnog mnjenja i unapređenje ruskih interesa u zemlji i inostranstvu veličaju ruskog lidera Putina i pokušavaju da opravdaju postupke ruske vlade. Kako bi uticali na javno mnjenje na lokalnom i globalnom nivou, ti narativi često prikazuju zapadne nacije kao rusofobične, dok Rusiju prikazuju kao svoju žrtvu, tvrdeći teritorijalne pretenzije i osporavajući kršenje međunarodnog prava⁶.

Rusija svoj uticaj, kao strateško sredstvo za izazivanje EU i SAD, iskorišćava u Srbiji, a zatim preko nje širi uticaj na Bosnu i Hercegovinu, Crnu Goru, Kosovo i druge zemlje Zapadnog Balkana. Ona to vidi kao priliku da iskoristi region na sopstvenim geopolitičkim pozicijama, smatrajući intervenciju na Balkanu kao protivtežu zapadnim akcijama u njenoj sferi uticaja, poput Ukrajine, Gruzije ili Moldavije. Za Moskvu je ovo način da se Zapadu vrati isti pristup uticaja u osetljivim regionima⁷.

Glavni stubovi ruskog uticaja u regionu su Srbija, Republika Srpska u Bosni i Hercegovini i Crna Gora. Podgorica nastavlja da i dalje drži proukrajinski stav, iako je zbog proruskih snaga na vlasti unutrašnja situacija napeta. Suprotno tome, Srbija i Republika Srpska u Bosni i Hercegovini održavaju bliske i prijateljske odnose sa Ruskom Federacijom⁸.

⁶ Aleksoska, Rosana & Aleksov, Darko (2023). One Year of Russian Aggression on Ukraine – Study on the Russian Propaganda, Influence and Disinformation in North Macedonia for the Period March 2022–February 2023. Citizens Association MOST/FN: fq. 55.

⁷ Dimitar Bechev (2019): Russia's strategic interests and tools of influence in the Western Balkans. <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/new-atlanticist/russia-strategic-interests-and-tools-of-influence-in-the-western-balkans/> (Accessed: September 10 2024) engage in the creation, commenting, reacting to, and sharing of content on social media platforms

⁸ Kateryna Shymkevych (2024): Russia's influence in the Balkans: challenges for supporting Ukraine in countering russian armed aggression. New Geopolitics Research Network.

U interesu je Rusije da sa Balkanom zadrži napetost u regionu, sprečavajući stabilizaciju i konsolidaciju Zapada na ovim prostorima, i na taj način uticaj SAD i zapadnih zemalja posebno ograniči. To je njen glavni strateški cilj u regionu⁹.

Rusija, prećutno priznajući da je budućnost Zapadnog Balkana u EU, s vremena na vreme pokušava da pokaže svoje prisustvo iskorišćavanjem veza sa pravoslavnim stanovništvom na ovim prostorima¹⁰.

Koristeći informacioni rat i dezinformacije, Rusija operacionalizuje 4D pristup: preuzimanje, izobličavanje, ometanje i uznemiravanje. Ovaj pristup, koji je uveo Ben Nimmo, uključuje klevetanje kritičara, izvrtanje neželjenih narativa, preusmeravanje optužbi na druge, zatim i zastrašivanje njenih protivnika¹¹.

Mediji povezani sa Kremljem koriste se za kontrolisanje domaćeg izveštavanja i širenje informacija u inostranstvu, uz primenu strategije zvane „korekcija difuzije“, kako bi se poremetila ravnoteža izveštavanja zapadnih medija sa proruskom perspektivom u regionima u kojima ruski narativi podržavaju širi politički program¹². Širok uticaj na Zapadnom Balkanu imaju ruski mediji, poput Sputnika i Russia Today (RT), uz pomoć kojih šire negativne narative o NATO-u i EU, i promovišu Rusiju kao branioca pravoslavnih i slovenskih vrednosti, igrajući tako ključnu ulogu u širenju dezinformacija radi minimiziranja integracije regiona u NATO i EU.

Proruski mediji su odigrali ključnu ulogu u širenju dezinformacija, koristeći taktiku informacionog rata da utiču na događaje kao što je članstvo Crne Gore u NATO-u i da iskoriste etno-političke podele Bosne i Hercegovine.

⁹Intervju sa Ljulzimom Pecijem (Lulzim Peci), 11. oktobar 2024.

¹⁰Cero, Harun. "Euroazijska i Evropska Unija: "Šizofrenost Vanjske Politike Srbije." Al Jazeera Balkans, Al Jazeera Balkans, 16 July 2017.

¹¹Josip Mandić, Darijo Klarić. (2023). Case Study of the Russian Disinformation Campaign During the War in Ukraine – Propaganda Narratives, Goals and Impacts, Vol. 1, No. 2.

<https://nsf-journal.hr/online-issues/focus/id/1471>

¹²Stefanov, Ruslan & Vladimirov, Martin (2020). The Kremlin Playbook in Southeast Europe. Center for the Study of Democracy.

U Severnoj Makedoniji, oni su imali za cilj da utiču na nesuglasice oko ustavnog imena sa Grčkom i evroatlantske integracije zemlje. Štaviše, ovi mediji su širili lažne narative tvrdeći da NATO i EU rade zajedno na promeni nacionalnog identiteta Makedonije, ocenjujući etničke sporove u zemlji tvrdeći prvobitno da je politička nestabilnost rezultat napora albanske manjine da oživi projekat „Velike Albanije“¹³.

Na Zapadnom Balkanu, Rusija, kako bi stvorila alternativni narativ koji opravdava njene stavove i širenje dezinformacija, koristi metodu „whataboutism“¹⁴ za kritikovanje postupaka zapadnih zemalja prema nezavisnosti Kosova, ignorišući svoje postupke na Krimu¹⁵. Rusija se pozicionira kao protivnik EU i podržava svaku inicijativu koja ometa integraciju Zapadnog Balkana u EU¹⁶. Rusija, s obzirom da ne može da zaustavi zapadnu integraciju Balkana, koči napredak zemalja, stvara podele i održava svoje ekonomske i političke veze kako bi povećala svoj geostrateški značaj¹⁷. Percepcija da su Sjedinjene Američke Države „ponizile“ Moskvu tokom rata na Kosovu 1999. je glavno opravdanje za angažovanje Rusije u regionu u cilju „ispravljanja greške iz prošlosti“¹⁸.

Rusija koristi istoriju kao sredstvo političkog uticaja širom sveta, predstavljajući se kao „oslobodilac“ slovenskih naroda na Balkanu od Otomanskog carstva u 19. veku i opisujući sebe kao tradicionalnog zaštitnika pravoslavnih naroda u regionu. Ovaj narativ portretiše Zapad kao aktera skrivenih interesa koji zanemaruje potrebe naroda na Balkanu, dok je Moskva ovom naracijom manipulisala, posebno u kontekstu ratova u bivšoj Jugoslaviji tokom 1990-ih¹⁹. Kroz ovaj narativ Rusija pokušava da se predstavi kao glavna sila koja je oslobodila pravoslavne narode Balkana od osmanske vlasti i koja je odgovorna za zaštitu pravoslavnog identiteta i kulturnog nasleđa, jačanjem kulturnih i političkih veza između zemalja Zapadnog Balkana kroz ovu istorijsku interpretaciju.

¹³ Stefanov, Ruslan & Vladimirov, Martin (2020). The Kremlin Playbook in Southeast Europe. Center for the Study of Democracy.

¹⁴ "Whataboutism" praksa koja se često koristi da se za svoje postupke okrive druge zemlje.

¹⁵ Giles, K. (2016) Russia's 'New' Tools for Confronting the West: Continuity and Innovation in Moscow's

¹⁶ Thomas Brey, (2022): Russian Media in the Balkans: Case study: How Moscow's propaganda influences Serbia. Fondacionin Friedrich Naumann.

¹⁷ Yordan Tsalov (2020): Russian interference in North Macedonia: A View Before the Elections:

<https://www.bellingcat.com/news/uk-and-europe/2020/07/04/russian-interference-in-north-macedonia-a-view-before-the-elections/> (Accessed: September 2024).

¹⁸ Yehor Brailian (2023). Orthodoxy, Liberator Russia, Kusturica. Hoè Russian propaganda operates in the Balkans. Detector Media,

<https://en.detector.media/post/orthodoxy-liberator-russia-kusturica-how-russian-propaganda-operates-in-the-balkans> (Accessed: 11 September 2024)

¹⁹ Yehor Brailian (2023). Orthodoxy, Liberator Russia, Kusturica. How Russian propaganda operates in the Balkans. Detector Media, <https://en.detector.media/post/orthodoxy-liberator-russia-kusturica-how-russian-propaganda-operates-in-the-balkans> (Pristupljeno: 11. septembra 2024.)

Istaknute javne ličnosti, kao što je srpski režiser Emir Kusturica, iskorišćene su od strane Rusije u svom hibridnom ratu, promovišući prorusk narative i snažno utičući na javno mnjenje na Balkanu.²⁰

Rusija koristi „meku moć“ na Zapadnom Balkanu mešanjem u unutrašnju politiku i podržavanjem nacionalističkih aktivista, i primenom taktika kao što su trgovinski embargo i sajber napadi. Osim toga, gradi partnerstvo sa Srbijom i Republikom Srpskom, iskorišćavajući slabosti zapadne politike kako bi maksimizirala svoj uticaj i osigurala saveznike koji služe njenim interesima. Istovremeno, Rusija je angažovana na subverziji političkih procesa u regionu kroz (dez)informacione kampanje i podršku radikalnim antizapadnim akterima, što se ilustruje naporima da se ulazak Crne Gore i Severne Makedonije u NATO blokira.²¹

²⁰ Dimitar Bechev (2019): Russia's strategic interests and tools of influence in the Western Balkans. <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/new-atlanticist/russia-strategic-interests-and-tools-of-influence-in-the-western-balkans/> (Accessed: 10 September 2024)

²¹ Valur Ingimundarson. (2022). The 'Kosovo Precedent': Russia's justification of military interventions and territorial revisions in Georgia and Ukraine. LSE IDEAS. <https://www.lse.ac.uk/ideas/publications/updates/kosovo>

Ruski dezinformacioni narativi o Kosovu

Iako Kosovo i Rusija nemaju diplomatske odnose, Kremlj je pitanje Kosova koristio kako bi pojačao svoju retoriku protiv Zapada i uticao na regionalnu politiku. Vetom u UN, odbijanjem da prizna Kosovo kao nezavisnu državu i podrškom Srbije na međunarodnim forumima, Rusija pokušava da spreči integraciju i međunarodno priznanje Kosova. Putin takođe koristi srpski nacionalizam da zadrži svoj uticaj u regionu i stvori izazove za NATO.

Prema nalazima ovog izveštaja, Rusija ima nekoliko ciljeva u vezi sa Kosovom i uopšte Zapadnom Balkanu, uključujući destabilizaciju ovog regiona, podsticanje tenzija i međuetničkih sukoba, kao i slabljenje poverenja stanovništva ovog regiona u vrednosti EU, SAD i Zapada.

Kremlj je često koristio „Pitanje Kosova“. Rusija je, između ostalog, bez činjenica koristila slučaj Kosova kao presedan za izgradnju narativa koji za cilj imaju opravdanje svojih akcija u vojnim intervencijama u različitim regionima bivšeg Sovjetskog Saveza. Zbog intervencije NATO-a na Kosovu 1999. i priznavanja nezavisnosti Kosova od strane zapadnih zemalja 2008. godine, Rusija je tvrdila legitimitet svojih akcija, uključujući aneksiju Krima 2014. godine, priznanje spornih teritorija u Južnoj Gruziji, kao što su Abhazija i Južna Osetija 2008. godine, kao i nedavno oblasti Donjeck i Lugansk u Ukrajini 2022.²² Glavni cilj Rusije je da opravda agresiju na Ukrajinu i legitimiše pretenzije na istorijsko nasleđe Kijevske Rusije i Krima, u nadi da će dokazati zakonitost okupacija u Južnoj Osetiji, Abhaziji i Pridnjestrovlju, što bi poslužilo Putinu da obnovi sovjetsku imperiju u granicama pre 1991. godine i stvori pravnu osnovu za ruski neokolonijalizam, politiku koju Rusija sledi još od pada Sovjetskog Saveza.²³

Rusija za postizanje svojih strateških ciljeva koristi dva događaja: intervenciju NATO-a na Kosovu 1999. godine, koju Kremlj koristi kao opravdanje za svoje postupke u Gruziji i Ukrajini, kao i pregovore o statusu Kosova 2006–2007.

²² Valur Ingimundarson. (2022). The 'Kosovo Precedent': Russia's justification of military interventions and territorial revisions in Georgia and Ukraine. LSE IDEAS. <https://www.lse.ac.uk/ideas/publications/updates/kosovo>

²³ Intervju sa Katerinom Šimkević (Kateryna Shymkevych), 23. oktobar 2024.

Koje je vodio mandatar UN-a Marti Ahtisari, i koje Rusija predstavlja kao presedan za podršku „fantomskim republikama“ u svom susedstvu. Ovi događaji ostaju prisutni u ruskom narativu, iako je i Međunarodni sud pravde odlučio da je ovo putovanje Kosova sada zatvoreno za lokalne i zapadne političke krugove.²⁴ Rusija ima tri glavna cilja: prvo, da opravda agresiju na Ukrajinu i legitimiše pretenzije na istorijsko nasleđe Kijevske Rusije i Krima, sa ciljem da dokaže zakonitost okupacija u Osetiji, Abhaziji i Pridnjestrovlju, koje bi Putin koristio kao osnovu za obnovu sovjetske imperije i ruskog neokolonijalizma. Drugo, širiti ideju „ruskog mira“ (ruskog sveta) i štitiiti govornike ruskog jezika u raznim zemljama, kao ideološki zasnovanu neokolonijalističku politiku. Na kraju, prisiliti SAD i EU da priznaju moć Rusije nuklearnim pretnjama i pritiskom da ne prime Ukrajinu, Moldaviju i Gruziju u EU i NATO, izgrađujući vojne saveze i globalni uticaj.²⁵

Postupci i dezinformacioni narativi Rusije na Balkanu zasnovani su na slabostima ovih zemalja koje karakterišu krhka demokratija, regionalni sporovi, istorijske pritužbe i nedostatak medijske pismenosti. Ove taktika pomažu Rusiji da iskoristi situaciju kako bi unapredila svoje interese.²⁶

S obzirom na podršku Rusije ekstrateritorijalnom srpskom nacionalizmu i njenoj propagandnoj mašini u Srbiji, prokremljanski informativni uticaj na Kosovu se uglavnom kanališe iz inostranstva, preko medija u Srbiji (uključujući ruske kanale na srpskom jeziku kao što su Sputnik Srbija i RT, kao i pojedini kanali u društvenoj mreži „Telegram“).²⁷ Telegram je počeo sa radom na Balkanu nakon invazije na Ukrajinu 15. novembra 2022. i najavio lansiranje porukom: “We have launched RT in the Balkans. Because Kosovo is Serbia” (“Pokrenuli smo RT na Balkanu. Jer Kosovo je Srbija”)²⁸

RT je izabrao Srbiju za svoju balkansku kancelariju zbog bliskih istorijskih odnosa Rusije i Srbije, zasnovanih na zajedničkom slovenskom i pravoslavnom nasleđu, kao i zbog kontrole srpske vlade nad medijskim tržištem koje omogućava širenje propagande.²⁹

²⁴ I Hoxhaj, Enver, (2022). Përplasia e madhe: Si po e lufton Rusia Kosovën dhe Ballkanin. UET Press. Str. 68–69.

²⁵ Intervju sa Katerinom Šimkević, 23. oktobar 2024.

²⁶ Filipova, R. (2021) 'Tackling Kremlin's Media Capture in Southeast Europe. Shared Patterns, Specific Vulnerabilities and Responses to Russian Disinformation', Center for the Study of Democracy, p. 110. Dostupno na: https://www.academia.edu/en/48899540/Tackling_Kremlins_Media_Capture (Pristupljeno 21. avgusta 2023.).

²⁷ Ibid

²⁸ <https://www.rt.com/russia/566567-rt-balkan-news-portal/>

²⁹ From Russia to Serbia: How RT spreads the Kremlin's propaganda in the Balkans despite EU sanctions, (2024): <https://rsf.org/en/russia-serbia-how-rt-spreads-kremlin-s-propaganda-balkans-despite-eu-sanctions> (Pristupljeno: 10. septembra 2024.).

Ruski državni mediji srpski jezik nazivaju „naš jezik“ sa ciljem da se još jednom naglasi približavanje interesa Rusije i Srbije.³⁰

Ruski anti-NATO i anti-EU narativi, koji se odnose na intervenciju NATO-a na Kosovu 1999. godine i nepriznavanje njegove nezavisnosti od Srbije, ojačali su prorуска osećanja u Srbiji, čineći Srbiju otvorenom za propagandu Kremlija³¹. Kancelarija RT-a u Beogradu koristi „praonicu informacija“ (information lavandery), gde pojedini srpski mediji iskorišćavajući finansijske poteškoće medija u regionu i distribuiraju dezinformacije predstavljene kao novinarsko izveštavanje.³²

Rusija neprestano manipuliše činjenicama i spinuje (zavrće) informacije u korist svojih interesa, često šireći laži i kreirajući lažne dokumente i priče³³. To su uglavnom izmišljene ili falsifikovane činjenice. Na primer, ruska propaganda je pravdala invaziju na Ukrajinu tvrdnjom da se tamo proganja stanovništvo koje govori ruski. U stvarnosti, rusofobije nije bilo. Ovo je stara tehnika u kojoj se agresor da bi opravdao svoj zločin pokušava predstaviti kao žrtva.³⁴

Dezinformacioni narativi se uglavnom zasnivaju na doslednosti, odnosno ponavljanje neosnovanih tvrdnji, a ne na „činjenicama“ koje se nude, što ima za posledicu dobijanje doslednosti u odnosu na činjenice³⁵. Proruski medijski kanali promovišu narative koji uključuju dezinformacije i pogrešno tumačenje istorijskih događaja, koristeći ponavljanje za maskiranje političkih konstrukcija bez činjenične osnove.³⁶

Jezička barijera samo odlaže, ali ne i zaustavlja tok dezinformacija koji kreće iz Srbije i širi se u nekim medijima na albanskom jeziku u Albaniji, na Kosovu i u Severnoj Makedoniji. Istraživanja pokazuju da značajan deo dezinformacija na Balkanu dolazi iz Rusije i distribuira se kroz medijski ekosistem Srbije.

³⁰ Brey, Thomas (2023). Russian media in the Balkans and their role in the aggression against Ukraine: Case Study, RT Balkan. Friedrich-Naumann-Stiftung für die Freiheit. str. 21

³¹ From Russia to Serbia: How RT spreads the Kremlin's propaganda in the Balkans despite EU sanctions, (2024): <https://rsf.org/en/russia-serbia-how-rt-spreads-kremlin-s-propaganda-balkans-despite-eu-sanctions> (Pristupljeno: 10. septembra 2024.).

³² From Russia to Serbia: How RT spreads the Kremlin's propaganda in the Balkans despite EU sanctions, (2024): <https://rsf.org/en/russia-serbia-how-rt-spreads-kremlin-s-propaganda-balkans-despite-eu-sanctions> (Pristupljeno: 10. septembra 2024.).

³³ Intervju sa ukrajinskom novinarkom, 27. septembar 2024.

³⁴ Intervju sa Ljudmilom Makei (Liudmyla Makei), 11. oktobar 2024.

³⁵ Intervju sa Ginen Venharijem (Gynen Venhari), 4. oktobar 2024.

³⁶ Intervju sa Markom Banovićem, 17. oktobar 2024

Neki ruski politički subjekti u međunarodnoj areni koriste „komparativnu retoriku“, povlačeći paralele između međunarodnog priznanja i statusa nezavisnosti Kosova sa drugim globalnim događajima, poput invazije Ukrajine, sugerišući da je Zapad koristio dvostruke standarde. RT je 2022. godine podelio snimak ruskog predsednika Putina koji povlači paralele između Kosova i njegovog zahteva za priznanjem oblasti Donjeck i Lugansk kao nezavisnih republika, tvrdeći da je njihovo proglašenje nezavisnosti nakon ruske invazije na Ukrajinu u potpunosti u skladu sa međunarodnim pravom.³⁷

Nadalje, izveštaj Evropskog parlamenta otkriva da ruski narativi igraju na marginama dugih kampanja dezinformacija koje su osmišljene da delegitimišu državnost Kosova, potkopaju njegove odnose sa Evropom i destabilizuju njegovu upravu. Glavni narativi u ovim dugim kampanjama uključuju: tvrdnje da je Kosovo mafijaška država, koja deluje pod zaštitom KFOR-a i samim tim uz implicitnu podršku zapadnih sila; izmišljanje i/ili preuveličavanje pretnji po bezbednost i imovinu etničkih Srba i drugih manjina koje žive na Kosovu; insinucije da Kosovo nije sposobno za održivo upravljanje bez podrške Srbije.³⁸

U istraživanju koje je sproveo institut KIPRED, proizilazi je da je Sputnik Srbija objavio više dezinformacija. Glavni sadržaj ovih medija bio je fokusiran na smanjenje legaliteta i suvereniteta Kosova, menjanje narativa o ratu i ratnim zločinima u bivšoj Jugoslaviji, smanjenje kredibiliteta zapadnog angažmana u izgradnji države Kosova i dijaloga između Kosova i Srbije, kao i prikazivanje srpske zajednice i Srpske pravoslavne crkve na Kosovu kao potlačene i ugrožene.³⁹ Sputnik na srpskom jeziku promoviše ideje u kojima se ruska spoljna politika predstavlja kao nešto što se podrazumeva i objavljuje na razumevanje i odobravanje, uz promociju ideje da je ruska vojna tehnologija superiornija od zapadne. Uticaj Rusije na države Zapadnog Balkana ima za cilj da promoviše podele između etničkih grupa, kao što su Srbi protiv Hrvata, Albanaca ili Crnogoraca. Takođe, na negativan način se predstavlja Brisel da bi se sprečilo približavanje ovih država evroatlantskim strukturama, dok se ekonomska saradnja sa Rusijom promoviše kao korisnija u odnosu sa Zapadom.⁴⁰

³⁷ https://twitter.com/RT_com/status/1537832678132695042 (Pristupljeno: 17. avgusta 2022).

³⁸ Mapping Fake News and Disinformation in the Western Balkans and Identifying ways to Effectively Counter Them. (2021). European Parliament, str. 26.

³⁹ https://www.kipred.org/repository/docs/Kosovo_Observer_Russian_Diplomatic_Warfare_and_Media_Disinformation_November_1,_2021_%E2%80%93_January_15,_2022_790580.pdf

⁴⁰ Brey, Thomas. (2018). Russische Medienmacht und Revisionismus in Serbien. SÜDOSTEUROPA Mitteilungen, 26–41.

Sputnik Srbija se fokusira na politiku Rusije i drugih međunarodnih aktera u regionu, sa posebnim fokusom na Republiku Srpsku i Kosovo, tvrdeći da je saradnja sa Rusijom i Kinom korisnija za zapadni Balkan. U okviru toga se promovise narativ da Rusija vidi region kao stabilan i kritikuje nezavisnost Kosova, opisujući ga kao izvor nestabilnosti. Sputnik takođe kritikuje nekompetentnost EU prema Srbiji i prikazuje američku politiku kao neprijateljsku prema Srbiji i Rusiji, nazivajući Kosovo „takozvano Kosovo“ i opisujući ga kao „rak“ za region, dok se suprotstavlja integracijskoj politici Zapadnog Balkana u EU, gledajući na zapadno prisustvo kao hegemoniju.⁴¹

U tabeli ispod, tri glavna stuba koja se odnose na narative i ciljeve su razjašnjena u kontekstu trenutne situacije. Prvi stub se usredsređuje na različite ciljeve kojima teže uključeni akteri, identifikujući razloge i motive koji stoje iza njihovih stavova. Ovo pomaže u razumevanju onoga što žele da postignu kroz narative koje šire. Drugi stub se bavi specifičnim narativima koji se koriste za manipulaciju percepcijama javnosti i postizanje određenih ciljeva, analizirajući načine na koje odražavaju određene ideologije i kako pomažu u jačanju društvenih podela. Treći stub identifikuje zvaničnike, medije ili interesne grupe koji su odgovorni za širenje ovih narativa, dajući jasnu sliku o kanalima informisanja i njihovom uticaju na javno mnjenje. Ovaj okvir pruža dublje razumevanje načina na koji informacije manipulišu ljudskim mislima i ponašanjima u datom kontekstu.

⁴¹ Rizanaj, Festim (2023). Uluslararası Yayincılık Bağlamında Kamu Diplomasisinde Stratejik Anlatı (Strateški narativi međunarodnih emitera u kontekstu javne diplomatije). Nobel Yayınları. Ankara, str. 319.

Ciljevi dezinformacionih narativa	Dezinformacioni narativi	Suočavanje sa činjenicama
<p>Osporavanje državnosti Kosova</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Kosovo je mafijaška država, koja deluje pod zaštitom KFOR-a i samim tim uz implicitnu podršku zapadnih sila Insinuacija da Kosovo nije sposobno za održivo upravljanje bez podrške Srbije - Potkopavanje zakonitosti i suvereniteta Kosova 	<p>Činjenice ukazuju da su ovi dezinformacioni narativi deo dugih dezinformacionih kampanja koje imaju za cilj delegitimizaciju državnosti Kosova, narušavanje njegovih odnosa sa Evropom i destabilizaciju njegove vlade.⁴²</p>
<p>Analogija agresije u Ukrajini i rata na Kosovu</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Agresija u Ukrajini da bi se zaustavio genocid kao na Kosovu - Kosovo ne treba porediti sa Donbasom, jer tamo nije bilo referenduma.⁴³ - Inscenirani masakri u Buči (Ukrajina) i Račku (Kosovo). - Transplantacija organa u ratnim uslovima, kako 1999. godine tako i u Ukrajini. - OVK je umešana u trgovinu organima 	<p>Činjenice ukazuju na to da se Kosovo ne može porediti sa regionom Donbasa, dok su masakri u Buči i Račku bili stvarni događaji, a ne inscenirani.⁴⁴ Nema dokaza o transplantaciji organa tokom rata na Kosovu, niti u Ukrajini,⁴⁵ a OVK nije umešana u ukrajinski sukob, niti postoji zainteresovanost Kosovara da učestvuju u ovom ratu.</p>

⁴² [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EXPO_STU\(2020\)653621](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EXPO_STU(2020)653621)

⁴³ <https://infomax.mk/%d0%b7%d0%b0%d1%85%d0%b0%d1%80%d0%be%d0%b2%d0%b0-%d0%bd%d0%b5-%d0%b3%d0%be-%d1%81%d0%bf%d0%be%d1%80%d0%b5%d0%b4%d1%83%d0%b2%d0%b0%d1%98%d1%82%d0%b5-%d0%ba%d0%be%d1%81%d0%be%d0%b2%d0%be-%d1%81%d0%be/>

⁴⁴ <https://hibrid.info/lavrov-pretendon-se-masakrat-ne-ukraine-jane-inskenuar-njejte-sikur-aj-o-e-recakut-ne-kosove/>

<https://hibrid.info/krijohet-edhe-nje-pretendim-i-pabazuar-per-trafikim-organesh-ne-ukraine-synoh-et-te-nderlidhet-me-pretendimet-tjeter-te-pabazuar-per-shtepine-e-verdhe/>

	<ul style="list-style-type: none"> - OVK može biti prisutna u Ukrajini, preko grupe plaćenika. - Zainteresovanost Kosovara da oružjem brane Ukrajinu. 	ukrajinski sukob, niti postoji zainteresovanost Kosovara da učestvuju u ovom ratu. ⁴⁷
"Poređenje" Krim – Kosovo	<ul style="list-style-type: none"> - Zapad ne priznaje volju naroda na Krimu, kao što je priznao na Kosovu. - Zapad i UN koriste "dvostruke standarde" u slučaju Krima i Kosova.⁴⁸ 	Činjenice govore da je poređenje Kosova sa regionima Ukrajine (Krim ^{49, 50} Donbas) koje je okupirala Rusija manipulativno, jer su slučajevi potpuno različiti sa istorijskog, pravnog i političkog aspekta.
Prikazivanje Rusa i Srba kao žrtve	<ul style="list-style-type: none"> - Izmišljanje pretnje i ugrožavanja bezbednosti i imovine srpske manjine i drugih manjina koje žive na Kosovu. - Prikazivanje srpske manjine i Srpske pravoslavne crkve na Kosovu kao potlačene i ugrožene. - Srpska manjina koja živi na severu Kosova ima identičnu ulogu kao i ruska manjina u Donbasu. - Progon srpske manjine na Kosovu sličan je nacističkom progonu ruskog stanovništva sa teritorije Donbasa.⁵² 	Činjenice ukazuju na izmišljanje pretnji bezbednosti srpske manjine, ⁵³ ali i Srpske Pravoslavne Crkve, ^{54 55} navodno prikazujući ih kao potlačene i ugrožene, sa sličnom ulogom ruske manjine u Donbasu i upoređujući njihov progon sa nacističkim progonom Rusa u Donbasu

⁴⁷ <https://hibrid.info/pretendimi-i-lavrov-it-se-mecenare-nga-kosova-jane-vendosur-ne-donbas-eshte-i-paba-zuar-ne-fakte/>

⁴⁸ <https://iat.rt.rs/rusija/101513-lavrov-povelja-un-kim-krim-referendum>

⁴⁹ <https://hibrid.info/krahasim-dezinformues-nga-lavrov-rreth-aneksimit-te-krimese-dhe-pa-varesise-se-kosoves/>

⁵⁰ <https://thegeopost.com/sq/factchecking-shq/lavrov-me-propagade-rreth-aneksimit-te-krimese-mun-dohet-te-veje-paralele-me-pavaresine-e-kosoves/>

⁵¹ https://www.kipred.org/repository/docs/KIPRED_-_Comparing_the_Incomparable_-_Kosovo_-_Russia_%E2%82%0A0%93_Ukraine_566569.pdf

⁵² https://www.facebook.com/MIDRussia/videos/3823078707935906/?__tn__=%2CO-R

⁵³ <https://hibrid.info/zakharova-pretendon-pa-fakte-se-stervitja-ushtarake-defender-europe-23-ne-kosove-per-ben-nje-provokim-antiserb/>

⁵⁴ <https://hibrid.info/politika-rs-konspiron-se-kurti-ia-ka-ofruar-vatikanit-tempujt-serbe/>

⁵⁵ <https://hibrid.info/narrativi-dezinformues-ruso-serb-per-sulm-te-planifikuar-ndaj-simboleve-te-ortodoksise-ne-kosove/>

Ruske tvrdnje za osporavanje državnosti Kosova

Rusija, u okviru strategije za izazivanje međunarodnog poretka posle Hladnog rata, ima za cilj da potkopa državnost Kosova, pokušavajući da ga predstavi kao primer zapadne liberalne intervencije. Putin često koristi vazдушnu kampanju NATO-a 1999. godine na mete tadašnje jugoslovenske vojske i bivše Jugoslavije, kao i priznanje Kosova od strane zapadnih zemalja, nakon proglašenja nezavisnosti Kosova 2008. godine, tvrdeći da osuđuje „zapadne dvostruke standarde“ u međunarodnom pravu.

Rusija je odigrala važnu ulogu u sprečavanju članstva Kosova u UNESCO i INTERPOL, kao i bila je glavni sponzor kampanje Srbije za povlačenje priznanja država koje su priznale nezavisnost Kosova. Da bi ostvarila ove ciljeve, Rusija je koristila širok spektar instrumenata, uključujući pravo veta u Savetu bezbednosti UN i mrežu saveza u međunarodnim organizacijama.

Iako je poslednjih godina postojala izvesna konkurencija u informacionom ratu između Rusa i Srba, „oni sinhronizovano rade na slabljenju podrške Zapada Kosovu“, uglavnom koristeći ekstremnu desnicu i levicu kao platforme za dezinformacije⁵⁶. Rusija nema direktan interes za Kosovo, ali ga koristi kao sredstvo za opstruiranje dijaloga Kosova i Srbije koji podržava EU. Ova strategija ima za cilj da spreči rešavanje kosovskog pitanja i njegovu integraciju u međunarodne organizacije. Kao rezultat toga, Rusija takođe vrši pritisak na Srbiju da ne prihvati nikakav sporazum koji bi mogao da dovede do konačnog rešenja između Kosova i Srbije⁵⁷.

Dezinformacioni narativ o Kosovu kao nelegitimnoj državi

Kosovo se u ruskim dezinformacionim narativima suočava sa stalnim osporavanjem svog suvereniteta i legitimiteta kao države. Rusi tvrde da je to „mafijaška država“ koja deluje pod zaštitom KFOR-a uz podršku zapadnih sila i, prema ruskom narativu, to dovodi u sumnju sposobnost Kosova da postigne održivo upravljanje.

⁵⁶ Maliqi, Agon (2023). Russian Information Warfare in the Balkans: How Identity and Religion are Instrumentalized in the Kosovo-Serbia Dispute. <https://berkeleycenter.georgetown.edu/posts/russian-information-warfare-in-the-balkans-how-identity-and-religion-are-instrumentalized-in-the-kosovo-serbia-dispute> (Pristupljeno: 10. oktobra 2024.).

⁵⁷ Intervju sa Agonom Maljićijem, 21. septembar 2024

Njihove insinuacije da Kosovo nije sposobno da funkcioniše bez podrške Srbije samo produbljuje negativnu percepciju njegovog legitimiteta, čime se umanjuje značaj suvereniteta i teritorijalnog integriteta zemlje. Ovi narativi predstavljaju prepreku za razvoj Kosova kao nezavisne i funkcionalne države.

Rusija stalno prikazuje nezavisnost Kosova kao nezakonit i nametnut akt od Zapada, potpuno izbegavajući činjenicu da je Međunarodni sud pravde, po svom mišljenju, utvrdio da nije bilo kršenja međunarodnog prava u slučaju proglašenja nezavisnosti Kosova 2008. godine. Takođe, za Kosovo se tvrdi da je predstavljeno kao „opasan presedan“, gde priznanje nezavisnosti, prema ruskom narativu, **podriva međunarodne norme i opravdava separatizam u drugim regionima.**

Rusija, uprkos tome što nije priznala nezavisnost Kosova, zadržava dvostruki pristup kroz svoju Kancelariju za vezu na Kosovu i ignoriše odluku Međunarodnog suda pravde koja kvalifikuje nezavisnost Kosova u skladu sa međunarodnim pravom.⁵⁸

⁵⁸ Yehor Brailian (2023). Orthodoxy, Liberator Russia, Kusturica. How Russian propaganda operates in the Balkans. Detector Media, <https://en.detector.media/post/orthodoxy-liberator-russia-kusturica-how-russian-propaganda-operates-in-the-balkans> (Pristupljeno: 11. septembra 2024.).

Predstavljanje Kosova kao destabilizujućeg faktora na Balkanu

Rusija često opisuje Kosovo kao stalni izvor napetosti i sukoba na Balkanu, odražavajući zabrinutost za bezbednost kosovskih Srba i organizovanog kriminala u regionu. Ovaj diskurs ima za cilj da osnaži ideju da Kosovo nije stabilna država i da Zapad u svojim naporima za mir nije zabeležio uspeh.

Kosovo je opisano kao centar za regrutovanje terorista, a ruska zvaničnica Marija Zaharova ga je nazvala "bastionom terorizma"⁵⁹. Prema ovom narativu dezinformacija, Ukrajina se u odnosu na Kosovo suočava sa ozbiljnijom situacijom terorizma, što sugerise da su nivo terorističkih pretnji i takve aktivnosti rasprostranjenije i sofisticiranije u Ukrajini.⁶⁰ Rusija promoviše narativ koji muslimane iz Albanije, Kosova i Bosne i Hercegovine predstavlja kao pretnju širenja islamizma na Balkanu, pokušavajući da stvori strah i podelu među zajednicama, pozicionirajući se kao branilac tradicionalnih pravoslavnih vrednosti nasuprot Zapada kojeg prikazuje kao društvo koje je napustilo hrišćanstvo i porodične vrednosti.⁶¹

“Kosovo je srce Srbije” može se naći kao narativ rasprostranjen na mnogim ruskim kanalima: ovaj narativ se nalazi u mnogim izvorima na ruskom jeziku koji Kosovo i danas nazivaju „Kosovo i Metohija”, tvrdeći da ono pripada Srbiji. Grafiti u Mitrovici prikazuju Krim kao deo Rusije, a Kosovo kao deo Srbije. Ruski mediji stalno koriste pojmove kao što su „takozvana Republika Kosovo” ili „samoprogllašena republika”, pa čak i meteorološki sajtovi, poput Meteor.com.ua, označavaju Kosovo kao deo Srbije. Takođe, ruski i proruski mediji Kosovo opisuju kao zemlju islamskog fundamentalizma, separatizma, ekstremizma, narko-terorizma i kao „mafijašku državu”.⁶²

⁵⁹ <https://lat.sputnikportal.rs/20201113/nebenzja-kosovo-je-regrutni-teroristicki-centar-1123848348.html>

⁶⁰ <https://sputnikportal.rs/20240323/zaharova-ukrajina-prevazi-lazi-i-kosovo-u-ekstremistickom-ludilu-1170145414.html>

⁶¹ Intervju sa Jehorom Brailianom, 4. oktobar 2024.

⁶² Intervju sa Ljudmilom Makej, 11. oktobar 2024.

Lažno predstavljanje Kosova često je praćeno opisima kao „kriminalna crna rupa“ na mapi Evrope, sugerišući da je to centar u kome se odvijaju ilegalne i kriminalne aktivnosti. Ovaj termin podrazumeva da u ovoj zemlji postoje duboki problemi sa organizovanim kriminalom, trgovinom drogom i oružjem, kao i regrutovanjem pojedinaca za terorističke aktivnosti, što je čini opasnom tačkom za stabilnost regiona i za bezbednost Evrope uopšte⁶³. Pored toga, svrha ovih dezinformacionih narativa je stvaranje negativnog mišljenja o Kosovu, njegovoj Vladi i njegovom narodu. Oni imaju za cilj da ubede ljude da je Kosovo, a ne Srbija, krivo za tenzije u regionu, manipulišući istinom u korist Kremlja⁶⁴.

Rat na Kosovu (u nameri da se revidira istorija)

Događaji tokom 90-ih godina prošlog veka (20. vek) i rat na Kosovu predstavljaju važan i komplikovan period u istoriji Balkana, posebno u kontekstu narativa koje promovise Rusija. Režim u Moskvi se predstavljao kao branilac Srba i njihovih prava, kritikujući intervenciju NATO-a 1999. godine kao akt agresije i tvrdeći da je time narušen suverenitet Srbije.

Rusija optužuje Ukrajinu da deluje kao poligon za obuku NATO-a, sugerišući da je NATO uspostavilo vojne baze na teritoriji Ukrajine i da tamo kopnene operacije sprovode i NATO i EU, zbog čega su balkanske zemlje odlučile da vrate obaveznu vojnu službu⁶⁵. U skladu sa ovim, ovaj narativ navodno prikazuje da NATO bombardovanje iz vazduha 1999. predstavlja antisrpski element⁶⁶.

Ovakav pristup je uticao na izgradnju imidža koji demonizuje Zapad i predstavlja Rusiju kao silu koja brani etnička i istorijska prava slovenskih naroda. U ovom kontekstu, Kosovo se vidi kao „opasan presedan“, gde priznanje njegove nezavisnosti opravdava separatističke aspiracije u drugim regionima, kao što su Krim i Donbas, kao i dovodi u pitanje međunarodne norme.

Na ovaj način Rusija je manipulisala istorijskim narativima kako bi ojačala svoje geopolitičke pozicije i opravdala svoje aktivnosti u regionu, doprinoseći daljoj polarizaciji situacije na Balkanu i nastojanjima da se povrati njen uticaj u bivšim jugoslovenskim republikama.

⁶³ <https://lat.sputnikportal.rs/20210514/zaharova-radikalni-al-banci-pretvorili-kosovo-u-kriminalnu-crnu-rupu-evrope-video-1125353733.html>

⁶⁴ Intervju sa Ljudmilom Makej, 11. oktobar 2024.

⁶⁵ Kateryna Shymkevych (2024): Russia's influence in the Balkans: challenges for supporting Ukraine in countering Russian armed aggression. New Geopolitics Research Network.

⁶⁶ Intervju sa Ginen Venharijem, 4. oktobar 2024.

Jedna od glavnih tvrdnji ruskog narativa je da je Organizacija severnoatlantskog ugovora (NATO) bombardovala Jugoslaviju koristeći osiromašeni uranijum i ovu akciju predstavlja kao teško kršenje ljudskih prava i akt agresije koji je imao teške posledice po stanovništvo. Ovaj „argument“ je korišćen da bi se istakla opasnost od vojnih akcija Zapada i da bi se opravdale njegove kritike.

Takođe, Rusija tvrdi da je Zapad branio trgovinu organima i šverc oružja na Kosovu, predstavljajući to kao mračni aspekt posleratnog Kosova i kao način da se pokaže da je humanitarna misija NATO-a zapravo motivisana drugim interesima. Ovi narativi imaju za cilj da rasprostrane i šire sumnje u namere Zapada u regionu i opravdaju ulogu Rusije kao aktera koji podržava stabilnost i prava naroda na Balkanu.

Dezinformacioni narativ analogija agresije u Ukrajini sa ratom na Kosovu

Od početka ruske agresije u Ukrajini 2022. godine, Kremlj je pokušavao da stvori sopstveni narativ da bi legitimizovao vojnu okupaciju u Ukrajini, pozivajući se često na rat na Kosovu kako bi stvorio paralele sa agresijom u Ukrajini. Ruski zvaničnici i mediji bliski vladi pravili su netačna i pogrešna poređenja, kao što su „masakr u Buči sa onim u Račku, transplantacija organa, poređenje Krima i Kosova, kao i učešće grupa sa Kosova u ukrajinskom ratu“⁶⁷

Tvrdnje o zaustavljanju genocida kao na Kosovu

Nakon što su ruski tenkovi i trupe ušli u Ukrajinu, ruski predsednik Vladimir Putin iskoristio je krvavi raspad bivše Jugoslavije 90-ih godina 20. veka kao opravdanje za invaziju na suverenu evropsku zemlju. On je nekoliko puta povlačio paralelu sa ratom na Kosovu, koji je pokrenula Srbija kao rezultat okupacije i poluostrva Krim koji je pripojila Rusija, kao i oblasti istočne Ukrajine koje je takođe pripojila Rusija.

Nakon što se mnogo godina snažno protivila nezavisnosti Kosova na svakoj međunarodnoj platformi, 2014. Rusija je počela da se oslanja na ono što je nazvala „kosovskim presedanom“ kako bi opravdala vojnu aneksiju preko dvadeset odsto teritorije Ukrajine.

⁶⁷ Rizanaj, Festim (2023). Ndërlidhja dezinformuese e agresionit rus në Ukrainë me Kosovën. <https://hibrid.info/nderlidhja-dezinformuese-e-agresionit-rus-ne-ukraine-me-kosoven/> (Pristupljeno 22. oktobra 2024.).

Putin je, tri dana pre početka invazije na Ukrajinu 24. februara 2022. priznao nezavisnost dva separatistička regiona u Ukrajini, Donjecka i Luganska, poznatijeg kao Donbas.⁶⁸ U svom govoru emitovanom 24. februara 2022. godine, u kojem je najavio ruske planove za izvođenje „specijalne vojne operacije“, on je objavu rata zasnovao na nepotkrepljenim tvrdnjama o genocidu.⁶⁹

Ruski predsednik je posebno fokusiran na NATO bombardovanje Srbije 1999. i podršku Zapada nezavisnosti Kosova 2008. Putin tvrdi da su oba ova procesa predstavljala presedan protiv međunarodnog reda i zakona. Uprkos tome, Putin u svojoj izjavi tvrdi da je dobio izgovor da izvrši invaziju na Ukrajinu.

Poricanje zločina – tvrdnje da su masakri u Buči (Ukrajina) i Račku (Kosovo) inscenirani

Nedosledna poređenja su napravljena u slučaju izjednačavanja zločina ruske agresije u ukrajinskom gradu Buči i srpskih zločina u selu Račak na Kosovu.

Masakr u selu Račak, sredinom januara 1999. godine, kada je ubijeno najmanje 40 albanskih civila, praćen je NATO bombardovanjem meta srpskih snaga. Od tada pa do danas (novembra 2024. godine) Beograd tvrdi da je u pitanju bila „inscenacija“. Srbi tvrde da su ubijeni pripadnici OVK u civilu, a ne civilno stanovništvo, te je tako lažiran ratni zločin da bi se NATO ubedilo da pokrene vazdušne napade na bivšu Jugoslaviju.

Slično, u slučaju Buče, Moskva je tvrdila da je leševe na ulici „priedila (pripremila)“ ukrajinska strana.

Ruski ministar spoljnih poslova Sergej Lavrov je u maju i julu 2022. izjavio da ruske masakre nad civilnim stanovništvom u ukrajinskim gradovima poput Buče insceniraju vlast u Ukrajini i njihovi zapadni saveznici. Njegove tvrdnje su čak išle do toga da su takve inscenacije zapadnjaka napravljene godinama unazad, pominjući masakr u Račku na Kosovu koji su izvršile srpske snage 1999. godine.⁷⁰

⁶⁸ <https://www.slobodnaevropa.org/a/rusija-putin-ukrajina-teritorija/31717195.html>

⁶⁹ <https://foreignpolicy.com/2022/03/03/putin-ukraine-russia-nato-kosovo/>

⁷⁰ <https://lat.sputnikportal.rs/20220526/lavrov-u-buci-je-odradjena-ista-sema-kao-u-racku-1137735186.html>

Na osnovu činjenica, masakr nad ukrajinskim civilnim stanovništvom u Buči izvršila je ruska vojska⁷¹. Masakr u Račku koji su počinile srpske snage argumentovale su mnoge svetske organizacije za ljudska prava, počev od Saveta bezbednosti UN⁷², šefa Verifikacione misije OEBS-a na Kosovu Vilijama Vokera⁷³, koji je masakr opisao kao zločin protiv čovečnosti, "Human Rights Watch" (HRW), itd.⁷⁴

"Transplantacija organa" i "Žuta kuća"

Jedno od drugih poređenja ruskih zvaničnika i medija je povezanost neosnovanih tvrdnji o transplantaciji organa u Ukrajini sa takozvanom „Žutom kućom“ ili do sada neosnovanim tvrdnjama o transplantaciji organa u Albaniji tokom rata na Kosovu.

U ovom kontekstu, namerava se da se bez činjenica argumentuje mogućnost transplantacije organa u Ukrajini, na osnovu druge neosnovane tvrdnje poznate kao slučaj „Žuta kuća“.

U aprilu 2022, portparolka ruskog ministarstva spoljnih poslova Marija Zaharova je nameravala da to bez činjenica poveže tvrdnjom: ako je bilo moguće izvršiti transplantaciju organa u ratnim uslovima 1999. godine, onda je tako nešto moguće i u Ukrajini^{75 76}.

Zaharova je u aprilu 2023. iznela još jednu nepotkrijepljenu tvrdnju o ilegalnoj transplantaciji organa u Ukrajini, da bi je uporedila sa drugom sličnom tvrdnjom, do sada nepotvrđenom i stoga neistinom, vezanom za scenario „Žute kuće“ tokom rata na Kosovu. Ona je navela da "transplantacija organa u Ukrajini zahteva pažnju" jer su, kako je rekla, "takve operacije 'na terenu' uglavnom obavljali i ilegalni 'transplantolozi' krajem devedesetih godina u Albaniji"^{77 78}.

⁷¹ <https://www.dw.com/en/fact-check-what-really-happened-in-bucha/video-61388310>

⁷² Security council strongly condemns massacre of Kosovo albanians in southern Kosovo - <https://press.un.org/en/1999/19990119.sc6628.html>

⁷³ <https://www.washingtonpost.com/archive/politics/1999/01/23/this-time-walker-wasnt-speechless/dcef30bd-6469-4718-b56c-e6a4eee9c179/>

⁷⁴ <https://www.hrw.org/legacy/campaigns/kosovo98/racak.shtml>

⁷⁵ <https://lat.rt.rs/news/32683-zaharova-trgovina-organima-kosovo-metohija-ukrajina/>

⁷⁶ https://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2022&mm=04&dd=04&nav_category=78&nav_id=2134314

⁷⁷ <https://lat.rt.rs/news/32683-zaharova-trgovina-organima-kosovo-metohija-ukrajina/>

⁷⁸ <https://lat.rt.rs/news/32683-zaharova-trgovina-organima-kosovo-metohija-ukrajina/>

U avgustu 2023. Zaharova je u autorskom uvodniku ruskog lista „Rossiyskaya Gazeta“ bez činjenica tvrdila da je OVK umešana, kako ona tvrdi, u trgovinu organima u Ukrajini. Osim toga, Zaharova je tvrdila da je Ukrajina postala lider u trgovini organima i, štaviše, bez činjenica je izjavljivala da postoje informacije da je u to umešana i OVK.^{79,80}

Od početka ruske agresije u Ukrajini, zvanični Kremlj je pokušavao da stvori dezinformacione narative povezujući ih sa neproverenom i nepotkrepljenom tvrdnjom o postojanju transplantacija u Albaniji („Žuta kuća“) u terenskim uslovima tokom rata na Kosovu.

Učešće Kosovara i OVK u ratu u Ukrajini

Od početka vojne okupacije Ukrajine od strane Rusije, ruski zvaničnici i mediji pokrenuli su spekulacije o učešću Kosovara u ukrajinskom ratu u znak podrške Ukrajincima. To su učinili visoki ruski zvaničnici poput predsednika Putina, ministra spoljnih poslova Lavrova i portparolke ruskog Ministarstva spoljnih poslova Marije Zaharove.

Lavrov je u februaru 2023. godine tvrdio da Moskva ima informacije da su se u regionu Donbasa u Ukrajini naselili plaćenici sa Kosova, kao i iz Albanije i Bosne i Hercegovine. S druge strane, ambasador Ukrajine u Albaniji, Volodimir Škurov, izjavio je da postoji interesovanje Kosovara da putuju u Ukrajinu kako bi učestvovali u odbrani ove zemlje, međutim ne spominje nijedan slučaj da je bilo koji građanin Kosova otišao da se pridruži ovoj vojsci, kako tvrdi Lavrov.⁸¹

Putin je u martu 2022. godine izjavio da plaćenici iz regiona Balkana, tačnije iz Hrvatske, Albanije i Kosova, učestvuju u ratu u Ukrajini, u znak podrške ovoj drugoj.⁸²

Odnedavno, Zaharova je u avgustu 2023. godine tvrdila da OVK i dalje funkcioniše, ali pod drugim imenom i da može biti prisutna u Ukrajini, preko grupe plaćenika. Prema njenim rečima, OVK može biti umešana i u trgovinu organima u Ukrajini.⁸³

⁷⁹ <https://lat.sputnikportal.rs/20230807/zaharova-ukrajina---lider-na-crnom-trzistu-organa-za-transplantaciju-1159574009.html#>

⁸⁰ <https://lat.rt.rs/rusija/44302-zaharova-ovk-trgovina-organa/>

⁸¹ <https://lat.sputnikportal.rs/20220218/vrbuju-placenike-s-kosova-iz-albanije-i-bih-za-donbas-lavrov-proveravamo-1134476350.html>

⁸² https://tass.com/politics/1416985?fbclid=IwAR0BtlcbzPMbJ69vLo9VC7cNE7xEXnhnf8qk9B_DA3hBt_CS
Etsy8XJKx0Y

⁸³ <https://lat.rt.rs/rusija/44302-zaharova-ovk-trgovina-organa/>

Tvrdnje visokih ruskih zvaničnika o učešću grupa sa Kosova i mogućnosti prisustva OVK u Ukrajini nisu zasnovane na činjenicama. Pored toga, kosovska skupština je pre nekoliko godina donela zakon⁸⁴ kojim se građanima zabranjuje učešće u stranim ratovima, što predstavlja krivično delo, dok su ove tvrdnje Rusije demantovali kosovski državni zvaničnici.⁸⁵

⁸⁴ <https://gzk.rks-gov.net/ActDocumentDetail.aspx?ActID=10763>

⁸⁵ <https://www.youtube.com/watch?v=MPd0L3sYGf8>

"Poređenje" statusa Kosova i Krima

Ruski predsednik Putin je povukao još jednu paralelu između aneksije Krima i nezavisnosti Kosova od Srbije u okviru raspada bivše Jugoslavije. Putinove ponovljene tvrdnje tokom aneksije Krima 2014. prate sledeću liniju: ako su bivše jugoslovenske republike i nekadašnji ustavni status Kosova, kao autonomne pokrajine u okviru bivše Jugoslavije, mogli da se osamostale oružjem, zašto onda tako nešto ne bi uradilo strateško ukrajinsko poluostrvo koje se otvara u Crno more, kao i proruske „separatističke pokrajine“ na istoku Ukrajine – uz pomoć Rusije? Prema njegovim rečima, Zapad ne želi da prizna volju naroda na Krimu, kao što je to učinio u slučaju Kosova^{86,87}. Kao rezultat toga, propaganda Kremlja stvorila je mit o samoopredeljenju ruskog govornog stanovništva u Ukrajini, šireći lažni narativ kroz ruske, pruske i srpske medije od 2014. godine, koji u pogledu međunarodnog humanitarnog prava Kosovo i Krim pogrešno predstavljaju kao identične situacije.⁸⁸

Rusija nema jasnu geopolitičku agendu za Kosovo, ali koristi Kosovo kao diplomatski presedan. Oni pominju slučaj Kosova u međunarodnim diskusijama kako bi opravdali svoje postupke u zemljama kao što su Gruzija, Moldavija i Ukrajina govoreći: „Ako je Kosovo to uradilo, zašto Krim ne bi imao pravo da uradi isto?“⁸⁹ Tako, Rusija (zlo)upotrebljava slučaj Kosova da potkrepi svoje pretenzije u drugim teritorijalnim pitanjima. Dakle, pristup Rusije je više „prema Kosovu nego na Kosovu“.⁹⁰

Uprkos činjenici da je Rusija nezakonito anektirala ukrajinsko poluostrvo Krim 2014. godine od kada je i počela da podržava separatistički pokret, Putin je zahtevao da se aneksija Krima prizna kao legitiman odraz izbora lokalnog stanovništva⁹¹. Takve narative koji prave poređenja i pokušavaju da se pravdaju kontraoptužbom uz tehniku “whataboutism” Rusija dosta koristi, posebno u slučaju Kosova, kada ga upoređuju sa separatističkim regionima u Ukrajini.

⁸⁶ <https://www.telegraf.rs/vesti/2346859-putin-zagrmeo-zapad-na-kosovu-priznaje-volju-naroda-na-krimu-ne>

⁸⁷ <https://www.danas.rs/svet/putin-moze-kosovo-a-ne-i-krim/>

⁸⁸ Intervju sa Katerinom Šimkević, 23. oktobar 2024.

⁸⁹ Intervju sa Ljuzimom Pecijem, 11. oktobar 2024.

⁹⁰ Intervju sa Jeta Lošaj (Jeta Loshaj), 14. oktobar 2024.

⁹¹ <https://www.evropaelire.org/a/putin-njohja-e-krimese-kosova-/31717125.html>

Zašto poređenje ne važi?⁹²

NATO nije „okupirao“ Kosovo posle dogovora o uklanjanju srpskih snaga odatle, već je poslao mirovnu misiju da održi mir i bezbednost za sve građane Kosova bez ikakve razlike, uključujući i srpske građane na Kosovu. Ruske trupe su, s druge strane, uspostavile kontrolu nad Krimom, čak i pre nego što je održan referendum o ujedinjenju sa Rusijom.

NATO je intervenisao na Kosovu nakon dokaza o srpskim zločinima nad Albancima, koji su uključivali masovna ubistva, etničko čišćenje i proterivanja iz njihovih naselja. Ruske snage su intervenisale u Ukrajini, iako nije bilo prijavljenih zloupotreba ili nasilja nad ruskom manjinom. Kosovo je proglasilo nezavisnost, ali se nije pripojilo Albaniji. Krim, koji je uglavnom naseljen ruskim građanima, potpisao je sporazum o pridruživanju Rusiji dva dana nakon referenduma koji je Zapad ocenio nedemokratskim.⁹³

Kosovo je nakon dugog procesa poznatog kao Bečki pregovori proglasilo nezavisnost od Srbije 2008. godine.⁹⁴ Međunarodni sud pravde (MSP) je 2010. godine ocenio da proglašenje nezavisnosti Kosova nije prekršilo međunarodno pravo.⁹⁵ Nezavisnost Kosova do sada je priznalo preko 100 zemalja, uključujući SAD i većinu zemalja Evropske unije i drugih zemalja.⁹⁶

Štaviše, Krim je sastavni deo države Ukrajine, koju je Rusija nezakonito pripojila 2014.⁹⁷ Referendum na Krimu, održan 16. marta 2014. godine, odbijen je iste godine kao nezakonit – glasovima 100 zemalja članica Generalne skupštine UN.⁹⁸

Iako je poređenje Krima sa Kosovom neosnovano, neistinito i nedоследно, visoki zvaničnici Rusije to nastavljaju da i dalje koriste kao alibi, počev od predsednika Vladimira Putina, ministra spoljnih poslova Sergeja Lavrova itd.^{99 100}

⁹² <https://www.evropaelire.org/a/putin-njohja-e-krimese-kosova-/31717125.html>

⁹³ <https://www.glasamerike.net/a/6471431.html>

⁹⁴ <https://www.dw.com/sq/viti-2008-viti-i-pavar%C3%ABsis%C3%AB-s%C3%AB-kosov%C3%ABs/a-3900406>

⁹⁵ <https://www.dw.com/sq/gjnd-pavar%C3%ABsia-e-kosov%C3%ABs-%C3%ABsht%C3%AB-n%C3%AB-p%C3%ABrputhje-me-t%C3%AB-drejt%C3%ABn-nd%C3%ABrkomb%C3%ABtare/a-5826936>

⁹⁶ <https://www.kosovothankyou.com/>

⁹⁷ <https://www.britannica.com/place/Ukraine/The-crisis-in-Crimea-and-eastern-Ukraine>

⁹⁸ <https://news.un.org/en/story/2014/03/464812-backing-ukraines-territorial-integrity-un-assembly-declares-crimea-referendum>

⁹⁹ <https://www.youtube.com/watch?v=5IPBYzKR2U>

¹⁰⁰ <https://www.youtube.com/watch?v=sPVuCYVtFc0>

Narativ koji prikazuje Ruse i Srbe kao žrtve

Rusija, kao glavni saveznik Srbije, iskoristila je ovu priliku da se suprotstavi stavovima koje podržava Zapad u vezi sa Kosovom i pokušala da utiče na dijalog između Kosova i Srbije. Neki mediji u Srbiji i na severu Kosova (uglavnom naseljeni srpskom manjinom), identifikovani kao bliski vlasti, guraju poznatu rusku propagandu koja Srbiju prikazuje kao žrtvu i dovodi u pitanje legitimitet državnosti Kosova. Ove publikacije koriste narative o istorijskom revizionizmu i neistinitim tvrdnjama o etničkom čišćenju Srba na Kosovu kako bi produbili podele i ometali dijalog koji je omogućila Evropska unija za postizanje konačnog sporazuma između Kosova i Srbije.

Moskovska propagandna mašina je moćno oruđe za održavanje popularnosti Rusije među ranjivim grupama i bila je korisna političarima kao što je predsednik Srbije Aleksandar Vučić, po uzoru na srpskog diktatora Miloševića od rata na Kosovu 1999. do sadašnjeg rata u Ukrajini. Kao što je Milošević tvrdio da su Srbe na Kosovu ugnjetavali Albanci, Putin je iskoristio navodnu sliku Rusa potlačenih u Ukrajini da opravda rat, dok Vučić manipuliše kosovskim Srbima da izazove tenzije na Kosovu kroz različite oblike u pokušaju da predstavi Srbe kao žrtve¹⁰¹. Jedno od najefikasnijih oruđa koje Srbija koristi je emocionalna manipulacija, uglavnom kroz prikazivanje srpske manjine kao žrtve odluka međunarodne zajednice i Rusije kao branioca prava srpske manjine na Kosovu¹⁰².

Ruski ministar spoljnih poslova Lavrov je u septembru 2024. godine, na sastanku Diplomatske akademije Ministarstva spoljnih poslova Rusije, pred ambasadorima iz oko 80 zemalja, izjavio da je „progon Srba na Kosovu sličan nacističkim progonom ruskog stanovništva sa teritorije Donbasa, koji su sprovele ukrajinske vlasti“¹⁰³.

Šestougaone zvezde, slične Davidovoj zvezdi, jevrejskom simbolu, postavljene su na bodljikavu žicu KFOR-a koja je okruživala¹⁰⁴ opštinu Leposavić, kada su lokalni Srbi protestovali protiv albanskog gradonačelnika ove opštine. Ovaj simbol je korišćen da se lažni ruski narativ prenese do Leposavića, pošto je ruski predsednik dosledno govorio o ukrajinskoj vladi kao o nacističkoj vladi. Sada je bio red da srpski zvaničnici pokušaju da naprave takav prikaz za Vladu Kosova i lokalne zvaničnike

¹⁰¹ Ibid.

¹⁰² Intervju sa Markom Banovićem, 17. oktobar 2024.

¹⁰³ <https://lat.rtr.rs/rusija/108242-lavrov-srbija-kim-progon-srpski-narod-ruski-narod-donbas/>

¹⁰⁴ <https://www.youtube.com/watch?v=SgE6KeQoJug>

Promovišući ovaj lažni narativ i sa težnjom da se građani kosovskih Srba upoređuju sa Jevrejima tokom Drugog svetskog rata, srpski političari i zvaničnici¹⁰⁵ su podigli takve narative lažnim predstavljanjem činjenica i postavljanjem lažnog konteksta. Kosovskog premijera Aljbina Kurtija i albanske gradonačelnike opština na severu Kosova srpski zvaničnici su nameravali da predstave kao naciste, i u medijskim izveštajima pojedinih srpskih medija¹⁰⁶ nazivaju ju ih "Gaulajterima"¹⁰⁷. Lažno predstavljanje Vlade Ukrajine i Kosova sa nacizmom postalo je jasno čak i kada je portparolka ruskog ministarstva spoljnih poslova Zaharova tvrdila da su ukrajinski predsednik Zelenski i premijer Kosova Kurti nacisti¹⁰⁸. Narativi koji prikazuju Kosovo kao nelegitimnu državu bez međunarodne perspektive često sadrže opasne ideje.

Kosovo je jasan primer u kome se pokušava primeniti ruska hibridna taktika, nalik onima koje Rusija koristi u Donbasu. Širenje medijske propagande koja naglašava opasnost po Srbe na Kosovu, porast međuetničkih tenzija u regionu i kampanja grafita sa porukom „Kad se vojska na Kosovo vrati“¹⁰⁹ odražavaju primenu ruske doktrine. Teroristički napad u selu Banjska u Zvečanu 24. septembra 2023. godine, koji je uključivao medijsku pripremu i sam čin napada, sadrži sve karakteristike hibridne ratne taktike prema ovoj doktrini.¹¹⁰

Rusija je posebno bila zainteresovana da destabilizuje situaciju na Kosovu. Imala je za cilj „podsticanje ratne uzbune, raspirivanje međuetničke mržnje“ i povećanje nepoverenja Kosova prema Zapadu.

¹⁰⁵ <https://www.kosovo-online.com/vesti/politika/petkovic-za-sve-sto-se-juce-desilo-na-severu-kos-ova-odgovornost-snosi-aljbin-kurti>

¹⁰⁶ <https://happytv.rs/vesti/politika/okupacioni-gaulajter-uvodi-specijalnu-policijsku-jedinicu-za-oblac-enje-srpska-lista-upozorava-na-fasisticki-potez-aljbina-kurtija/630832/>

¹⁰⁷ Gauleiter – naziv za lokalne guvernera pod Hitlerovom nacističkom vlašću.

¹⁰⁸ <https://t.me/MFARussia/14515>

¹⁰⁹ <https://www.koha.net/arberi/kur-ushtria-te-kthehet-ne-kosove-shfaqen-grafite-te-reja-ne-veri>

¹¹⁰ Doktrina Gerasimov, <https://www.politico.com/magazine/story/2017/09/05/gerasimov-doctrine-russia-foreign-policy-215538/>: Načelnik Generalštaba Ruske Federacije Valerij Gerasimov, po kome doktrina i nosi naziv, kaže: ratovi se više ne objavljuju, a kada počnu, odvijaju se po netipičnom modelu.

Štaviše, Rusija je radila na „sabotiranju svakog sporazuma sa Srbijom uz posredovanje EU i SAD“, pokušavajući da podriva napore za mir i stabilnost u regionu.¹¹¹ Rusija tvrdi da su Srbi žrtve zapadne propagande, te da je Srbija izgubila Kosovo kao rezultat iste te propagande i zapadnih intervencija.¹¹²

Formiranje mogućeg sukoba inicirano je stvaranjem veštačke krize zbog tvrdnje o ugroženosti Srba na Kosovu i stvaranjem povoda za eskalaciju sukoba. Ovaj narativ tvrdi da srpska manjina koja živi na severu Kosova ima identičnu ulogu kao i ruska manjina u Donbasu. Pored pisanja grafita, sasvim su jasne i izjave srpskih zvaničnika koji optužuju državne institucije Kosova da su želele „pogrom“¹¹³ nad Srbima, pa i genocid. Kao što se dogodilo u Donbasu 2014. godine, medijski narativi pod kontrolom Rusije i Srbije poslužili su za stvaranje informativnih uslova koji su podstakli nasilje. Ovoga puta na Kosovu je korišćena upotreba kriminalnih grupa i paravojnih formacija karakterističnih za hibridnu akciju. Potpredsednik Srpske liste sa Kosova Milan Radoičić, koji je blizak predsedniku Srbije Vučiću, sa teško naoružanom grupom pokušao je da prvo zauzme selo Banjska na severu Kosova. Količina i vrsta naoružanja, sistemi za elektronsko ometanje, protivpešadijske mine, automatski bacači granata i ogromne količine eksploziva¹¹⁴ zastrašujuće podsećaju na Putinove „zelene ljude“ (“little green men”)¹¹⁵ koji su, pod maskom boraca za slobodu Krima, izvršili separatističke akcije na teritoriji Ukrajine tokom 2014. godine.

Nakon terorističkog napada u Banjskoj u septembru 2023. godine, kada je grupa teško naoružanih Srba ubila kosovskog policajca i ušla u manastir Banjska, u zvaničnom narativu Srbije o tom događaju se lažno tvrdilo da je reč o „pobuni lokalnih Srba“ protiv Vlade Kosova na čelu sa premijerom Kurtijem. Čak i prateći ovaj lažni narativ, predsednik Srbije Vučić je u više navrata izjavio da su teroristički napad na Banjsku izvršili pojedinci koji su lokalni Srbi.¹¹⁶

¹¹¹ Intervju sa Agonom Maljićijem, 21. septembar 2024.

¹¹² Intervju sa Katerinom Šimkević, 23. oktobar 2024.

¹¹³ Pojam koji koriste srpski zvaničnici tvrdeći proterivanje, čišćenje Srba sa Kosova.

¹¹⁴ <https://www.evropaelire.org/a/cfare-dihet-per-armatimin-e-konfiskuar-ne-veri/32965720.html>

¹¹⁵ <https://www.bbc.com/news/world-europe-26532154>

¹¹⁶ <https://www.aa.com.tr/en/europe/armed-individuals-who-attacked-kosovar-police-are-local-ko-sovo-serbs-serbian-president/3000034>

Isti narativ koristila je Rusija nakon intervencije na Krimu u Ukrajini 2014. U izjavi ruskog ministra spoljnih poslova Sergeja Lavrova, vojnici u zelenim uniformama, ali bez logotipa i amblema, se nazivaju građanima koji su preuzeli kontrolu u administrativne kancelarije za samoodbranu na poluostrvu Krim!¹¹⁷

Dok je, što se tiče sličnosti zelenih uniformi sa onima ruske vojske, Putin¹¹⁸ posle aneksije Krima 2014. izjavio da se one mogu kupiti u bilo kojoj prodavnici, isto kao što će Vučić (2023.)¹¹⁹, izjaviti devet godina kasnije, u slučaju napadača Banjske. Nakon raspada Sovjetskog Saveza ostala su dva poznata sukoba: Pridnjestrovlje u Moldaviji, gde je Rusija poslala trupe, i Nagorno-Karabah između Jermenije i Azerbejdžana.

Model delovanja je isti u slučaju Srbije i Rusije. I jedni i drugi koriste slične metode, obučavaju i naoružavaju lokalno stanovništvo da bi postigli svoje ciljeve. Ostaje glavna dilema da li Rusija ima veći uticaj u Srbiji ili obrnuto.¹²⁰

Međutim, čini se da lažni narativ Rusije protiv ukrajinskog predsednika Zelenskog, kao nacističkog vođe u Ukrajini, nije jedini koji srpski političari koriste u pokušaju da proguraju narativ Srbije o Kosovu. Dosadašnja javna evidencija ne pruža mogućnost da se razjasni koji je od lažnih narativa prvi korišćen, onaj Rusije za Ukrajinu ili Srbije za Kosovo.

Ovi narativi stalno pripisuju srpskom narodu ulogu žrtve da opravda i maskira akcije srpskih paravojnih, policijskih i vojnih snaga na Kosovu, posebno tokom rata na Kosovu i NATO intervencije 1999. godine.¹²¹ Nakon liberalizacije viza za Kosovo od strane EU, počelo je strukturiranje narativa da je cilj etničko čišćenje Srba kroz proces vizne liberalizacije, jer se stvaraju uslovi za njihov odlazak.¹²²

¹¹⁷ <https://www.rferl.org/a/russia-ukraine-crimea/29790037.html>

¹¹⁸ <https://www.rferl.org/a/russia-ukraine-crimea/29790037.html>

¹¹⁹ <https://apnews.com/article/kosovo-serbia-policeman-killed-tension-kurti-vucic-51a29a3159646ec020851b3b5a24836f>

¹²⁰ Intervju sa Ljuzimom Pecijem, 11. oktobar 2024.

¹²¹ Intervju sa Markom Banovićem, 17. oktobar 2024.

¹²² Intervju sa Ginenom Venharijem, 4. oktobar 2024.

Rusija i Srbija dele neke slične faktore, poput šovinističke ideologije prema susednim nacijama i nastojanja da se kroz propagandu promoviše imperijalizam i kolonijalizam, u cilju da kontrolišu teritorije koje smatraju delom svog nasleđa. Za Rusiju, ove teritorije uključuju Ukrajinu, Krim, Belorusiju, baltičke države i neke zemlje srednje Azije; za Srbiju, Hrvatsku, Bosnu i Hercegovinu, Crnu Goru, Kosovo i neke druge teritorije. Drugi zajednički element je korišćenje istorijskih i duhovnih narativa, gde se Kosovo za Srbiju i Krim za Rusiju vide kao drevni i sveti centri. Obe zemlje propagiraju ideju božanskog izbora i pravoslavne superiornosti, promovišući svoj jezik i kulturu kao suštinske – Rusi smatraju ukrajinski i beloruski jezik za dijalekte ruskog, dok Srbi tvrde da su hrvatski i crnogorski deo srpskog jezika. Ovi faktori čine srž ideologija „ruski mir“ (ruski svet) i „srpski svet“.¹²³

Ruski narativi, podeljeni i strukturisani, uključuju geopolitičke argumente koji se koriste da opravdaju postupke Rusije, kao što je poređenje Kosova i Krima. Ovi narativi imaju za cilj da utiču na segmente ekstremne desnice i levice na Zapadu, gde se za desnicu propagira ideja „teorije zamene“¹²⁴ za Kosovo, dok se za levicu predstavlja kao proizvod američkog kolonijalizma.¹²⁵ U diplomatskoj areni, ovi narativi imaju potencijal da utiču na donošenje odluka skeptičnih država EU, prikazujući Kosovo kao nestabilnu zemlju.¹²⁶

Međutim, uticaj Rusije na Kosovo je relativno mali, iako je podstakao međuetničke tenzije i ometao dijalog sa Srbijom. Ruski patrijarh i Ruska pravoslavna crkva najmoćnije su oruđe režima Kremlja i Putinove propagande.¹²⁷ Premda, uticaj Rusije na Kosovo je relativno mali, iako je podstakao međuetničke tenzije i ometao dijalog sa Srbijom.¹²⁸ Srpsko stanovništvo na Kosovu je glavna meta ovih narativa, gde Rusija pokušava da spreči njihovu integraciju sa Zapadom i da se pozicionira kao pravi zaštitnik.

¹²³ Intervju sa Katerinom Šimkević, 23. oktobar 2024.

¹²⁴ Teorija kaže da se belo evropsko stanovništvo generalno demografski i kulturno zamenjuje nebelim narodima, posebno muslimanima. (<https://www.britannica.com/topic/replacement-theory>)

¹²⁵ Intervju sa Agonom Maljićijem, 21. septembar 2024.

¹²⁶ Intervju sa Jeta Lošaj, 14. oktobar 2024.

¹²⁷ Intervju sa Ljuzimom Pecijem, 11. oktobar 2024.

¹²⁸ Intervju sa Katerinom Šimkević, 23. oktobar 2024.

Ruski uticaj počiva na vezama sa pravoslavnom crkvom i političkom aspektu . Današnji narativi naglašavaju vezu između slovena i pravoslavaca, jačajući njihov uticaj, dok Rusija svojom „glavnom“ ulogom u stvaranju pravoslavnih slovenskih država na Balkanu nastavlja da utiče na kulturne i političke odnose regiona . Destabilizujuća uloga ruskog pravoslavlja je suštinski deo politike meke moći Ruske Federacije, koja služi kao oruđe za jačanje veza sa balkanskim zemljama i za promovisanje narativa koji favorizuju ruske interese, pretvarajući pravoslavlje u instrument za jačanje svojih pozicija u ovoj oblasti .

Srbija, da izvrši pritisak na nekoliko zemalja u vezi sa nezavisnosti Kosova koristi uticaj i podršku Rusije u međunarodnim organizacijama. Nedostatak određenog narativa o ratu 1998–1999 i odsustvo radnih grupa za Rusiju i Srbiju u Ministarstvu spoljnih poslova Republike Kosovo stvaraju jaz u uticaju narativa drugih.

Zaključak

Izveštaj navodi da ruski dezinformacioni narativi pokušavaju da stvore sumnje u legitimnost državnosti Kosova, kao i šire ideje koje podstiču društvene i političke tenzije u regionu. Oslanjajući se na antizapadne poruke i koristeći Kosovo kao izgovor, ovi narativi, imaju za cilj da utiču na javno mnjenje i stavove nekih evropskih država koje još uvek nisu priznale nezavisnost Kosova. Ova situacija predstavlja ozbiljan izazov za Kosovo, posebno u kontekstu rata u Ukrajini, gde Rusija pokušava da opravda svoje postupke upoređivanjem stanja u obe zemlje, pokušavajući na taj način da obezvredi međunarodnu podršku državi Kosovo.

Međutim, u izveštaju se ističe da Kosovo trenutno nema jasnu strategiju za suprotstavljanje ovim dezinformacionim narativima. Nedostatak koordinisanog plana za adresiranje ovih netačnih informacija čini Kosovo podložnijim takvim napadima, povećavajući osetljivost javnosti na ove poruke. Sve ovo zahteva povećanu posvećenost kosovskih institucija u razvoju efikasnih mehanizama komunikacije i jačanju poverenja građana u zvanične informacije.

Takođe treba istaći značaj saradnje sa Evropskom unijom i Sjedinjenim Američkim Državama u nastojanjima da se suprotstave dezinformacionim narativima. Ovo je važno ne samo za jačanje pozicija Kosova u međunarodnoj areni, već i za obezbeđivanje podrške kroz resurse i stručnost koje ove institucije nude. Strateška saradnja sa drugim međunarodnim akterima može biti od pomoći u stvaranju zajedničkog narativa koji podstiče stabilnost i promoviše demokratske vrednosti u regionu.

U zaključku, Kosovo bi trebalo da se angažuje i aktivnim naporima da se pozabavi kao i ospori ruske dezinformacione narative. To uključuje unapređenje javne komunikacije, angažovanje stručnjaka iz oblasti komunikacije i povećanje svesti građana o dezinformacijama.

Ovi koraci su neophodni za održavanje unutrašnje stabilnosti i jačanje pozicije Kosova u sve složenijem globalnom okruženju osetljivom na dezinformacije.

Negovanje kritičkog rasuđivanja kod građana zahteva integrisani pristup koji podrazumeva podizanje svesti kroz informativne kampanje, obuku i zagovaranje u različitim oblicima, kao i uključivanje medijske pismenosti u školske programe. Ova dvostruka strategija ima za cilj da razvije kritičke veštine pojedinaca za analiziranje informacija i otkrivanje pouzdanih izvora, osnažujući ih da razlikuju činjenice od netačnih informacija i propagande. Kampanje senzibilizacije javnosti doprinose povećanju svesti javnosti, dok održiva medijska pismenost u školama obezbeđuje formiranje novih generacija sa veštinama kritičkog mišljenja razvijenim od malih nogu.

techsoup
GLOBAL NETWORK

 METAMORPHOSIS
Foundation for Internet and Society

